

«Türkiyenin tek kurtuluş yolu: Sosyalizm» başlıklı yazıdan açılan dâvanın özeti şudur:

1 — 1962 yılı sonlarında, Cumhuriyet gazetesi «Liberalizm» mi, yoksa sosyalizm mi» konulu bir makale yarışması açtı. Bu yarışmaya Kasım 1962 ayı içinde ben de katıldım. O sırada bir devlet memuru, Sağlık Bakanlığı Türkiye İktisat Depoları İstanbul Müdürü idim. Mesleği yazarlık olan biri değilim. Ara sıra gazetelerde takma ad ile makale ve şüirlerim çıkmıştır. Yayınlanmış iki kitabım vardır.

Cumhuriyet gazetesine gönderdiğim bu makalenin altına, «mahzur görülen kısımlar çıkartılsın» diye açıkça serh verdim. Bu husus, mahkemede tanık Yaşar Kemal'in ifadesinden ve dosyaya konulan yazı müsveddelerinin altına mahkemeye verilmeden önce gazete idaresince makasla kesilmesinden anlaşılmalıdır.

Jüri heyeti, yüzlerce yazı içinden bu makaleyi seçip 12.12.1962 tarihli gazetede yayınladı.

2 — İçişleri Bakanlığının emri üzerine, İstanbul Emniyet Müdürlüğü 14.12.1962 günlü 20370 - 2022 sayılı yazısı ile bu makalenin etkisini İstanbul Sivil Hukukundan istedi. Bu arada muhtelif kimselerin altı adet ihbar mektubu da - yazı hakkında - İstanbul Savcılığına gelmiştir.

3 — İstanbul Savcılığının isteği ile 24.12.1962 günü İstanbul 9. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından tevkif edilip Sultanahmet cezaevine gönderildi.

Tevkif kararını veren hâkim, beni dinledikten sonra, «Bizim fikir adamlarımıza hürmetimiz vardır, fakat ne yapalım, maalesef elimizdeki kanunlar böyle» diye üzüntüsünü açıklamıştır.

4 — Tevkiften sonra, 6 Ocak 1963 sabahı erkenden bir cip ile gelen iki sivil siyasi polis ve bir de gene sivil siyasi polis komiseri, Kadıköyde kira ile oturduğum evi basıyor. Evde tethiş usulü bir arama ile kıyı köşe, sandık sepet, kadınların iç çamaşırına kadar her yeri tarıyor. Şahsi kütüphanemden ve yazı masamdan birçok kitap ve yazıtı alıp götürüyor.

5 — Evimden alınan bu kitap ve yazılar üzerinde inceleme yapan Prof. Sulhi Dönmez, Prof. Naci Şensoy ve Doç. Nevzat Güreli, aynen «Kitap vesaire evrak üzerinde yapmış olduğumuz incelemeler sonunda bunların mer'î mevzuat muvacehesinde suç teşkil etmedikleri neticesine varmış bulunuyoruz.» diye 9.1.1963 tarihinde mahkemeye bilirkişi raporu vermişlerdir.

İstanbul Savcılığı Basın Bürosu Hazırlık 1962-432 sayılı kararı ile «Kitap ve evrakın Şadi Alkılıç'a iadesine», «ayrıca herhangi bir takibat icrasına mahal bulunmadığına» karar almıştır.

SUÇ İŞLEYEN ADALET BAKANİ

Dâva, İstanbul 1. Sorğu hâkimliğince 4.1.1963 tarihinde 336/1 sayılı kararla 1. Ağırceza Mahkemesine sevkedilip son tahkikata başlanmıştır.

7 — Dâvaya 1. Ağırceza Mahkemesinde bakılırken, zamanın Koalisyon Hükümetinin Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörük, makaleyi Senato kürsüsünde okuyup «Bu makale de komünist propagandası değilse, komünist propagandası başka türlü nasıl olur» diye nutuk çekerek Adalet cihazına baskı yaptı.

Tarafsız gazeteler, bu müdahaleyi Anayasa hükümlerine Adalet Bakanının tecavüzü sayarak protesto ettiler. Bir sendika başkanı, Adliye Bakanının oda kapısına «istifa et» diye bir levha astı, bu levhanın oda kapısına asılı resmi gazetelerde çıktı.

8 — Bütün gazeteler, baş sayfalarda büyük başlıklarla (lehte veya aleyhte) dâva ile ilgileniyorlar.

İstanbul 1. Ağırceza Mahkemesi, duruşma sırasında, 9.5.1963 tarih ve 5/106 sayılı kararla bu dâvaya bakmaktan çekindi ve çekildi.

Dosya, 14.5.1963 tarihinde İstanbul 2. Ağırceza Mahkemesine geldi. Bu mahkeme de 5.7.1963 tarihli 103/132 sayılı kararı ile bu dâvaya bakmaktan çekindi ve çekildi. Bu çekinme ve çekilmeler, suçlamanın çürük ve haksız olduğunu gösteren karinelereydi.

2. Ağırceza Mahkemesi çekilince,

Şadi Alkılıç konuşuyor

Alkılıç Dâvâsını Unutmayınız!..

— Milletvekillerine ve Senatörlere sunulur —

Soyguncuların dahi affedildiği şu günlerde, herkesten önce affedilmesi gerekenlerin affına karşı çıkmaktadır. CHP dahi 142. madde suçlarının affına karşılık! Bunun nasıl korkunç bir adaletsizlik ve insafsızlık olduğunu ispatlamak için, Şadi Alkılıç'ın, meselenin kamu oyunca bilinmeyen belgelerini gözler önüne seren bir yazısını yayınlıyoruz. Durum bu kadar açık iken, parlâmentodaki yüzlerce hukukçunun, Fevziöğluların, Kırcaların 141 ve 142. madde affı aleyhine oy kullanırken vicdanları rahat etmekte midir?

merci tâyini suretiyle, bu sefer dâva İstanbul 3. Ağırceza mahkemesine geldi. Bütün bu süre içinde mevkuf olarak cezaevinde kaldım.

9 — İstanbul 3. Ağırceza Mahkemesince, üç kişilik bir bilirkişi heyeti seçildi: İstanbul Üniversitesi Anayasa Hukuk Profesörü Dr. Hüseyin Nail Kubalı, İktisadi Doktrinler Tarihi Doçenti Dr. Oktay Yenal ve bir yabancı petrol şirketinin müşaviri Prof. Hazım Atif Kuyucak.

Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı, 5 Ekim 1963 tarihinde, makale hakkında verdiği uzun ve ilmî gerekçeli bilirkişi raporunda aynen «Yüksek ahlâki değerde bir dünya görüşünün ifadesidir, bu makale bize meşhur ve vatanperver Jean Jaures'in barışçı enternasyonalizmini hatırlatıyor», «tam ilmî ve mukayeseli ölçülerle tetkik olunduğu zaman ancak anlaşılıyor ki, Şadi Alkılıç, komünizm ideolojisinin propagandasını yapmamaktadır» diye kesin mütalâalarda bulunmuştur. Ayrıca ikinci bilirkişi Doç. Dr. Oktay Yenal, «Çoğunluk yoksullarda bulunduğu (sosyalizmin kanun zorunlu ile tatbikati demokrasi kurallarına da uygun düşecektir) cümlesi Şadi Alkılıç'ın makalesinde bulunmamaktadır. Bu cümle dikkate alınrsa makalenin komünist propagandası olarak yorumlanmaması doğru olur» diye biten bir rapor vermiştir.

Bu arada Hazım Atif Kuyucak - ki bu zat o zaman Amerikan firmalarından ayda 30 bin lira gibi muazzam bir ücret almaktaydı -, bir iki satırlık ve gerekçesiz kısa bir yazı ile 4 Ekim 1963 günü «Bu makale, 142. maddenin 1. fıkrasına göre bir suçtur» diye aleyhimde rapor vermiştir.

ÜNLÜ BATI SOSYALİSTLERİNİN GÖRÜŞLERİ

10 — Bu sıralarda İstanbul 3. Ağırceza Mahkemesine, makalemde komünizm propagandası bulunmadığı hakkında şu yazı ve mütalealar gelmiştir:

A) Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi Anayasa Hukuk Profesörü Dr. Bahri Savcı'dan ilmî gerekçeli mütalâa yazısı.

B) Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Profesörü Sadun Aren'in bilimsel raporu.

C) Ünlü İngiliz Filozofu Bertrand Russell'in yazısı.

D) Cambridge Üniversitesi profesörleri J. Ayer ve Maurice Dobb'un yazısı.

E) Hâlen İtalya Cumhurbaşkanı bulunan Saragat'ın mütalâa yazısı.

F) İtalyan eski Başbakanlarından ve İtalyan Sosyalist Partisi lideri Prof. Nenni'nin gerekçeli yazısı.

Bu sekiz adet bilimsel yazıda, makalenin asla bir komünist propagandası olmadığını ilmen isbat edilmiştir.

Bütün bu rapor ve mütalâalar, mahkeme dosyasında mevcuttur.

Prof. Nenni, yazısında aynen «Şadi Alkılıç'ın makalesinde, Kautsky'lerin, Jaures'lerin ve Tutari'lerin yarattıkları en iyi hümanist sosyalizm geleneğine bağlanabilecek bir yazı bahse konu bu-

lunmaktadır», «Burada şunu ilâve etmek isterim ki, bugün General Franco'nun İspanyası hariç, hiç bir memleketle bahse konu makale gibi bir yazı dâva konusu olamaz» demektedir.

Halen İtalyan Cumhurbaşkanı olan Saragat ise, mahkemede dosyamda bulunan yazısında «Netice olarak Şadi Alkılıç'ın yazısı komünist bir yazı değildir. Herhangi bir Batı sosyalistinin altına imza koyabileceği bir yazıdır.» diye düşüncesini açıklamaktadır.

Pariste çıkan 9 Ocak 1963 tarihli Le Monde gazetesinde de bu dâvanın yerlisliğini belirten bir yorum yayımlandı. İngiltere Cambridge Üniversitesi Profesörlerinden A.J. Ayer de 6 Şubat 1963 günlü mektubunda, «Yazıdaki üslup ve duygulara, Türk Hükümetinin neden itiraz ettiğini anlayabiliyorum, ama bunun Hükümetin davranışlarını haklı gösterdiğime kesinlikle inanmıyorum. Hatta örneğin, Birleşmiş Milletler yasasında açıklandığı biçimde, insan hakları ilkelere ile bağdaşmayacağı düşünüyorum» diyor.

Aynı üniversitenin iktisat profesörü Maurice Dobb'un mahkeme dosyasında bulunan 31 Ocak 1963 günlü mektubunda «Yazarın ve yazı işleri müdürünün, bu makale yüzünden hapse girmiş olmalarını gülünçlük derecesine varan altüst edici bir olay» olarak nitelendirmektedir.

Dünyaca tanınan Bertrand Russell ise, 31 Ocak 1963 tarihli mektubunda «Bu adamın ve yazı işleri müdürünün hapis edilmesini dayanılmaz bir baskı davranışı sayıyorum. Bu, NATO üyelerinde barbarca zulmün bir örneği daha olmaktadır» demektedir.

11 — Verilen bilirkişi raporları üzerine, hapisten çıkarıldım. Fakat o güne kadar boş yere tam 10 ay, yâni 300 gün hapse kalmıştım.

Dâva devam etti.

3. Ağırceza Mahkemesi 29 Şubat 1964 günü oybirliği ile beraatime karar verdi. Kararda imzası bulunan hâkimler Başkan Uluer Yüceöz, Nejat Yavuz ve İsmet Paksoy idi.

31 büyük sayfa tutan ilmî, hukukî esas ve gerekçelerle sağlanmış bu mahkeme kararında, hukukî esas ve gerekçelerle sağlanmış bu mahkeme kararında, adalet ve hukukun bu makaleye beraattan başka bir hüküm veremeyeceğinin en sağlam kanunî ölçülerle isbatı vardır.

Bu muhkem beraat kararı üzerine, tekrar memuriyete tayin edildim, fakat idarî bir tasarrufla İstanbulda okuyan çocuklarımdan ayrılarak Sivas'a «sürgün» giderek Sivas Sağlık Koleji Müdür muavini oldum.

Sivil siyasi polisin de daimî takibi altında tutulduğum. Dâva Türk üniversitelerinde tartışma ve seminer konusu oldu. Ayrıca bir çok Avrupa radyosu ve gazeteci sendika ve birlikleri hapsedilişimi, fikir özgürlüğüne bir tecavüz olarak nitelediler.

7 milyon tirajlı Amerikan gazetesi Newyork Herald Tribune 5.6.1963 tarihli nüshasında çıkan uzun bir başyazıda «Makale bugün herhangi bir Avrupa ülkesinde hiç bir tepki yaratmayacak ö-

zelliktedir. Fakat son kırk yıldan beri solculuğun bir tabu haline geldiği Türkiye için bu, bir istisnadır...

Yazıda işaret edilen adaletsizliklerin ve kusurların çoğu Türkiyede hâlen mevcuttur. Bunlar daha önce çok söylenmiş ve özellikle 1960 yılında, Menderes devrilmesi ile sonuçlanan askerî hükümet darbesinden sonra sol eğilimli bir çok gazete yayınlamıştır. Bununla birlikte bu tenkidlerin çoğu şimdiye kadar entelektüel plânda kalmış ve büyük halk çoğunluğu tarafından kolayca anlaşılabilir.

Fakat Şadi Alkılıç'ın makalesinin açıklığı ve gücüllüğü okuyan herkesin anlayabileceği ya da okumayanlara kolayca anlatılabilecek nitelikte olmuştur...

Bu yüzden söz konusu dâva, sadece rejimin bir tecrübesi olmayacak, aynı zamanda Türkiyenin hangi istikamete yöneleceğini de gösterecek bir işaret olacaktır» diye yazılmaktadır.

12 — İstanbul 3. Ağırceza Mahkemesinin verdiği beraat kararına, Adalet Bakanlığı İstanbul Savcısı yedi gün içinde itiraz etti. Yargıtaya baş vurup mahkûmiyet istedi. Dosya Ankaraya gitti. Yargıtay Birinci ceza Dairesi 64-1005 esas ve 64-1318 karar sayı ile beraat kararını bozdu.

13 — Dâva dosyası, yeniden bakılmak ve ceza verilmek üzere İstanbul 3. Ağırceza Mahkemesine gelince, ilk duruşmada Adliye tarihinde görülmemiş çok muhteşem bir şey oldu.

Başkan Uluer Yüceöz ve üye İsmet Paksoy, Yargıtay Ceza Dairesinin bu bozma kararını «Delil müessesesini ve gerek delileri mahkemenin serbestçe takdir hakkını bir tarafa iten ve adalet tarihinde eşine rastlanmayan bir eda taşımaktadır... «Delil müessesesini inkâr ve mahkemenin takdir hakkına bir taarruz teşkil etmektedir» diye aslanca kükreyen bir protesto ile cevaplandırdı ve bu dâvaya bakamayacağı bu kararında bildirdi. Böyle bir olay, Türk Adliyesinde ilk defa oluyordu. Bu kahraman kayandırdı.

14 — İstanbul 3. Ağırceza Mahkemesi de bu cesur karariyle çekilince, dâva dosyası bu sefer 5. Ağırceza Mahkemesine geldi. İstanbul 5. Ağırceza Mahkemesi dâvaya baktı ve 1964-260 esas, 1965-19 sayılı kararı ile ikinci defa beraatime hükmetti.

Adalet Bakanlığı İstanbul Savcılığı bu sefer Yargıtay Başsavcılığına başvurarak kararın bozulmasını ve benim cezalandırılmamı altıncı defa istedi. Başsavcı, dosyayı Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kuruluna yolladı. Genel Kurul, 1/0-158 esas ve 150 numaralı ve Nisan 1965 tarihli kararı ile, benim 142. maddenin 1. fıkrası ile cezalandırılmam gerektiğine hüküm verdi.

Evvelce, 15.3.1965'te beraat kararı veren 5. Ağırceza Mahkemesi Yargıtay Genel Kurulunun bu kararına, kanun gereğince uymaya mecbur olduğu için 13 Mayıs 1966 günü 6 sene 2 ay hapse ve iki yıl sürgün edilmeme ve müebbeden âmme haklarımdan mahrumiyetime karar vermek zorunda kaldı. Derhal tevkif edildim ve Sultanahmet cezaevine gönderildim.

Bu defa da kararı ben temyiz ettim.

Dâvanın başlangıcında benim ile birlikte aynı madde (142/1) Cumhuriyet üni.

Dâvanın başlangıcında benim ile birlikte aynı madde (142/1) Cumhuriyet gazetesi Yazışları Müdürü Kayhan Sağlamer de tevkif edilmişti. Türkiyemizin o zamanki Başbakanı «Kayhana yazık oldu» diye gazetelere beyanat verdi ve bu beyanattan bir hafta sonra Sağlamer hapisten çıkarıldı. Halbuki kanun karşısında durumu benimkinin aynı idi. Tabanca (yani yazı) Şadi Alkılıç'ın idi ama, patlanan Kayhan Sağlamer idi. Beni, haklılığımı asla kabul edemeyeceğim şekilde göz göre göre 6 sene 2 hapse ve 2 yıl da sürgüne mahkûm edenler, Kayhan Sağlamer'i de göz göre göre bıraktılar gitti... Gidiş, hâlâ o gidiş... Bu seklî adaleti bile rencide edecek adli bir hâta idi, bu hata biçimsel hukuka bile sığmıyordu... Ashında ben de suçsuzdum, Sağlamer de... (Bu Yargıtay tezadı, ikinci defa beraat ettiğim zaman, İstanbul 5. Ağırceza Mahkemesinin kararında açıkça gösterilmiştir)..